

NEKA ZAPAZANJA O ARHITEKTURI CRKVE SV. ĐORĐA U ORAHOVCU

Na visokoj stijeni iznad naselja Donji Orahovac, u nedirnutom pejzažu brda koja se spuštaju do samog mora, nalazi se crkvice sv. Đorđa. Osobnost njenog položaja predstavljala je, čini se, oduvijek, motiv da se na tom mjestu gradi i okuplja. Ansambl crkve sv. Đorđa čine prostrano dvorište u kome je smješten zvonik »na preslicu«, priprata na zapadnoj strani, te groblje koje je postavljeno nešto niže u nekoliko nivoa koji prate teren i stepenasti prilaz sa sjevera. Na južnoj strani, orijentisano prema moru, nalazi se »gumno« sa prilazom usjecenim u okolni teren.

Vrijeme postanka crkve sv. Đorđa nije sa sigurnošću utvrđeno.¹ Prema predanju crkva je nastala u doba Nemanjića. U arhivskim izvorima pominje se prvi put 1446. godine.² Živopisana je, kako izgleda, početkom XVII vijeka.³ Pouzdano se zna da je priprata dograđena 1883. godine, kada je probijen zapadni zid crkvice i time čitava njena unutrašnjost pretvorena u oltarski prostor.

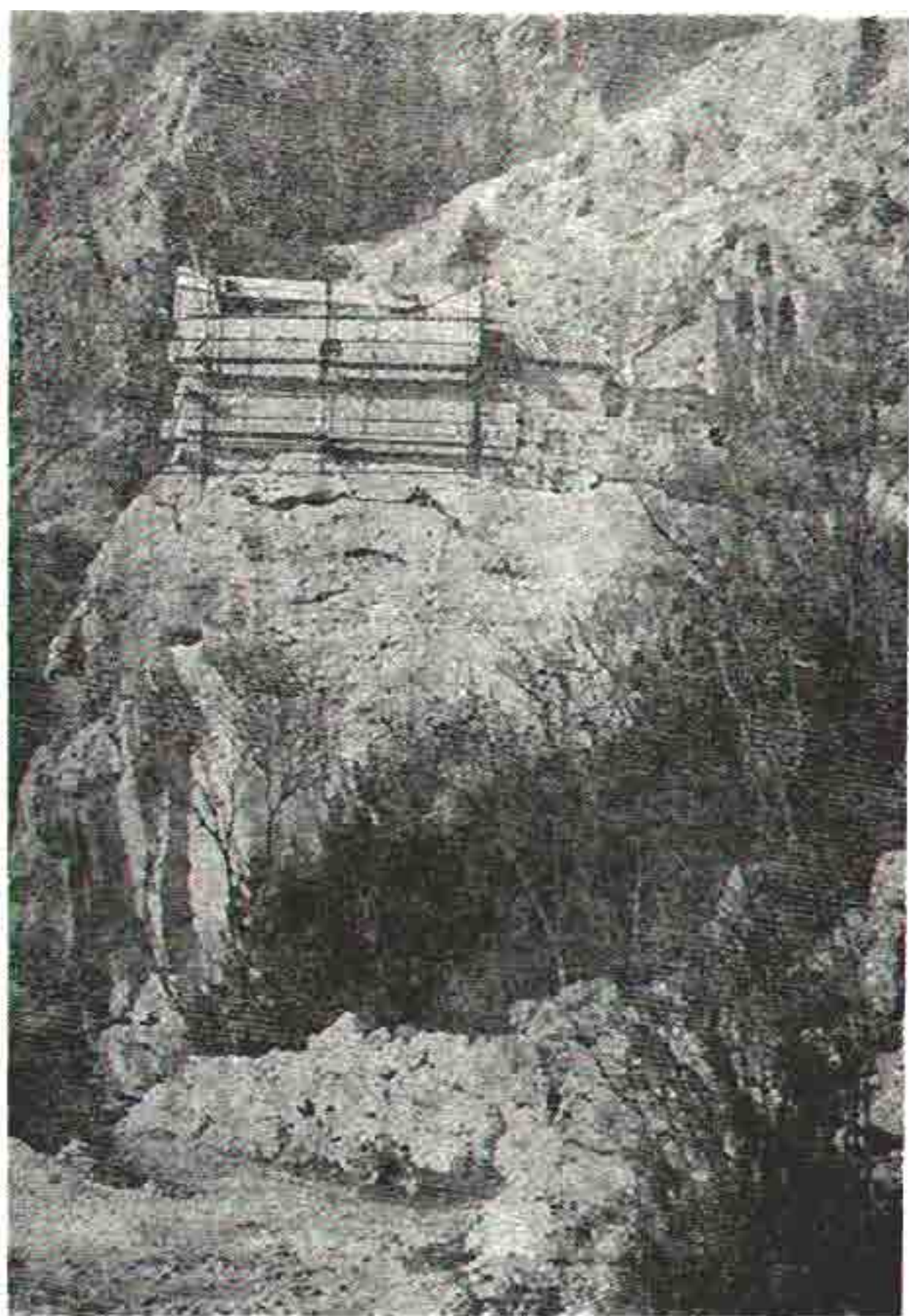
S obzirom da istraživanja na samom objektu do sada nisu izvršena ne može se tačno utvrditi vrijeme nastanka crkvice i hronologija gradnje. Do nekih novih saznanja koja upotpunjuju sliku o ovom spomeniku došlo se prilikom sanacionih radova obavljenih u prvoj polovini 1983. godine.⁴

¹ Do sada su o crkvi sv. Đorđa pisali: Vojislav Korać, *Spomenici srednjovekovne arhitekture u Boki Kotorskoj*, Spomenik SAN, CIII, Beograd, 1953, 126—127 (sa crtežom osnova i podužnog presjeka); Đ. Bošković u Spomeniku SKA, LXXXVIII, 1938. g.; P. Serović, *Glasnik Narodnog univerziteta Boke Kotorske*, 4—6, 1935; Stjepan Antoljak, *Orahovac (Boka Kotorska)*, Boka, 11, Herceg-Novi, 1979, 58—63.

² Vojislav J. Đurić u *Istoriji Crne Gore*, II/2, Titograd, 1970, 511.

³ Rajko Vujičić, *Prilog poznavanju spomenika kulture na Luštici*, Boka, 13—14, Herceg-Novi, 1982, 406—407.

⁴ Prema projektu arh. F. Vardana i ing. S. Ribnikara radove je izvela operativa Opštinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Kotoru. Radove je vodio M. Franović dok je konzervatorski nadzor vršio autor ovog teksta.

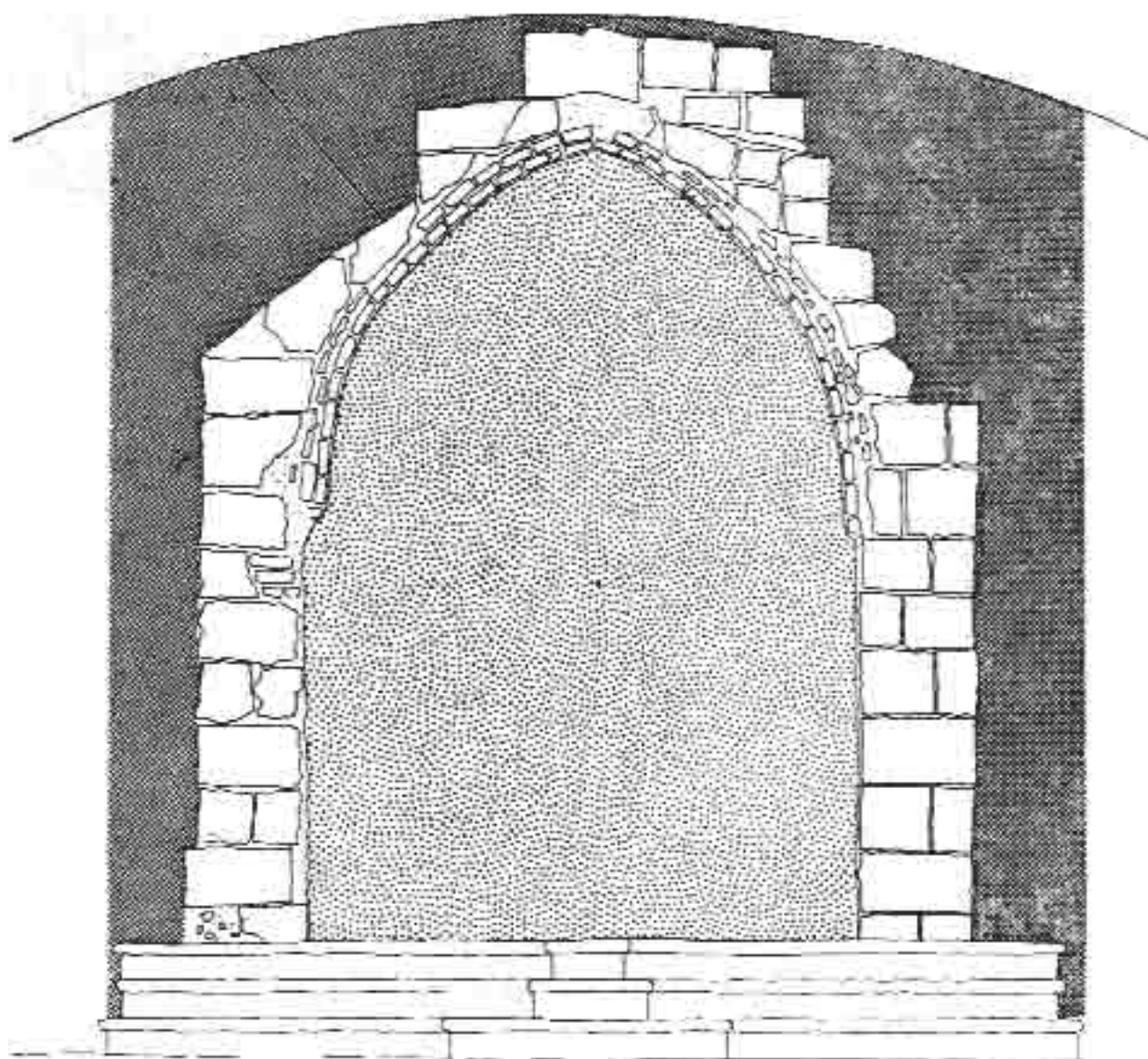
Sl. 1

Zemljotres iz 1979. g. uzrokovao je najveća oštećenja na priprati i prilaznom stepeništu, dok sama crkvice nije bila oštećena. Tokom radova koji su imali za cilj sanaciju i seizmičko obezbjeđenje objekta, izveden je armirano-betonski serklač na vrhu svih zidova priprate, izrađena je nova krovna konstrukcija (prema postojećoj) i izvršeno novo pokrivanje kanalicom. U unutrašnjosti priprate obijen je malter, a poslije izvršenog injektiranja pukotina zidovi su ponovo malterisani. Spolja su, poslije detaljnog čišćenja i ispiranja ranijih spojnica, sve površine ponovo fugovane. Fugovanje je izvršeno produžnim malterom (1 : 2 : 5) sa upotrebom bijelog cementa i raznobojnog krupnijeg pijeska kako bi se malter tonski što više približio kamenu.

Poslije obijanja cementnog maltera sa spojnica na fasadama crkvice u najnižim redovima pokazalo se da je donji dio zidan drugačijom tehnikom od one kojom je zidana crkva. Ti najniži redovi koji se oslanjaju na prirodnu stijenu, zidani su lomljenim kamenom u žučkastom malteru. Ovakvo zidanje se uočava na južnoj i sjevernoj strani gdje dostiže visinu do 1,5 m.

Nema sumnje da je ovo starija faza u nastanku crkve. Nad njenim ostacima sazidana je postojeća crkva krupnijim kvaderima tesanog kamena sa krečnim malterom sivkasto-bijele boje. Sudeći po izgledu starijeg zida reklo bi se da predstavlja trpanac zida kome je fasadna obloga otpala. Starija crkva na ovom mjestu je bila, vjerovatno, dugo u ruševinama, pa je onda na njenim ostacima sagrađena današnja crkva.

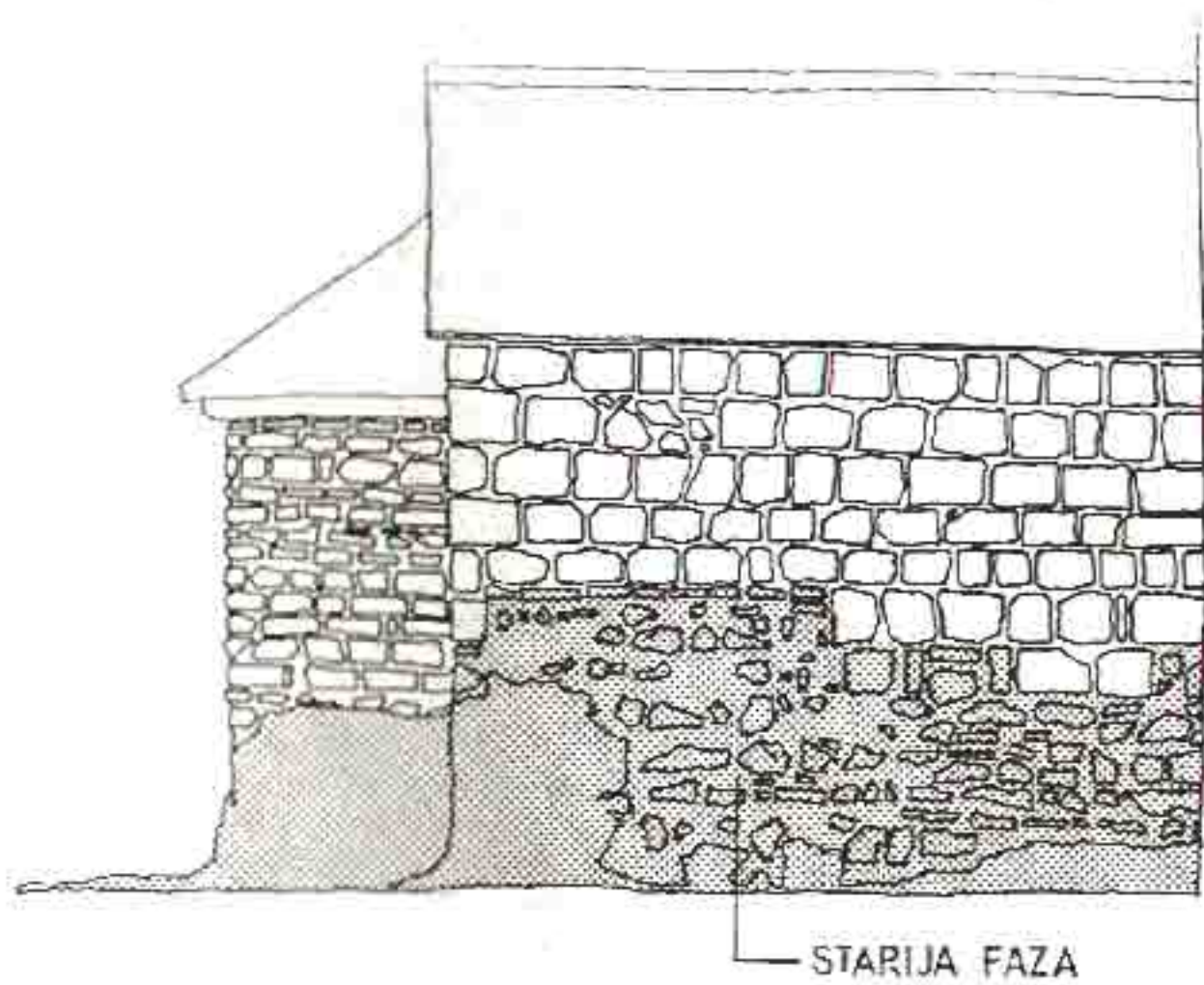
Kada je obijen malter u unutrašnjosti priprate otkrili su se ostaci zapadne fasade crkvice koja je uklopljena u istočni zid priprate prilikom njenog dograđivanja 1883. god. Ti ostaci jasno govore da je crkvice nekada imala zvonik »na preslicu« na zapadnoj strani koji je srušen prilikom dogradnje priprate. Nova »preslica« podignuta je iznad južnih vrata u priprati gdje su djelimično sačuvani njeni ostaci, dok je preostali materijal, nastao njenim rušenjem, ugrađen u sjeveroistočni ugao ogradnog zida sa bankom za sjedenje. Današnji zvonik sa tri okna podignut je uz ulaz, sa južne strane, i predstavlja dominantu ovog ansambla nastalog na stijeni.

OTVOR U ZAPADNOM ZIDU

ZID PRIPRATE U KOJI SE
UKLAPA IMA FASADA CRKVE

Sl. 2. Ostaci zapadne fasade

Sl. 3. Izgled sjeverne fasade